

8JH-32

289

ÇERÇİZ
LOLOÇI

Regime

8JH-32

489

ÇERÇIZ
LOLOÇI

TREGIME

SHTËPIA BOTUESE
«NAIM FRASHËRI»

Këngë e re

1

Duhej të kisha shumë kohë që rrija i mbështetur mbi parvazin e dritares duke shikuar jashtë. Trëndafili, në të cilin ishin ulur disa zogj, fiku i laruar dhe gardhi i përçafuar me kulpër, pra e gjithë pamja e kopshtit herë më afrohej duke m'u qartësuar deri në inde, herë më largohej duke u bërë njësh me sfondin e maleve të pudrosura me re të përhimë. Qëndroja si i ngrirë dhe dëgjoja me ëndje fëshfërimën e erës që sapo nisi. Krahët e disa zogjve të murrmë u hapën dhe mua m'u duk sikur lundruan në erë tërë gaz. Macja, e mbledhur shuk në rrëzë të fikut shëngjinas, shpeshherë matej të kapte ndonjë zog nga ata që fluturonin ultas, duke ndjekur njëri-tjetrin. Ky është një çast i zakonshëm në fshat, por, kur je larguar për një kohë të gjatë prej tij, ndien mall qoftë edhe për këtë. Bile, në raste të tilla mund të harrohesh në

vetvete; i pushtuar nga malli, s'shikon e s'dëgjon asgjë, veç ndien përbrenda të të vërshojnë tinguj e zëra.

Ashtu edhe unë përmendesha dhe bija prapë në mendime. Këtë vit nuk erdha dot në fshat për pushimet e janarit, se u sëmura nga verdhëza. Gjatë kësaj kohe që kisha munguar, e ndieja dhe e shikoja që kishte lëvizur diçka. E, mbi të gjitha, më tepër diskutohej për ujin dhe tufëzimin. Lajmin për ardhjen e ujit në fshat e mora vesh në shkollë, kur po jepja provimin e maturës. «Erdhi uji, tri shtëpi një cezmë», më shkruante vëllai në telegram dhe shokët e mi qeshën. Telegrami i vëllait atje në shkollë më solli ndër mend historinë e banjolavanderisë që, megjithëse u hap, asnjë nga fshatarët nuk shkonte të lahej. Laheshim vetëm ne nxënësit e shkollave. U la edhe kryetari i Frontit, por, për çudi, u ftoh dhe e zuri rrufa. Fshatarët që e shihnin me shami në hundë, qeshnin. Edhe nëna ime qeshte kur tregonte për të. Por mbrëmë, sa erdha në shtëpi, ajo më tha: shko lahu në banjë se të qetëson. Pse bën shaka? Lahu, lahu, se kemi skal-dabanjën në musandër... C'ti thoshe nënës. Ajo s'të linte radhë të flisje. Kanë shumë në fshat të tilla, përsëriste ajo.

Pas pak një krah i giatë si degë dardhe u shqua tej, në rrëzë të gardhit. Dora lëvizte poshtë e lart në shenjë përshëndetjeje.

— U mblodhe në limer, — foli një zë i trashë.

Unë u përmenda dhe njoha Rahimin. U përqaftuam si miq. Rahimin kurdoherë e sillja ndër mend me atë trupin e fortë e me krahë të fudishëm. Sa herë që ngriheshin shtëpi të reja, ai do ta gjente kohën që jo vetëm «të punonte si ka, por edhe të hante si ka».

— E bëtë tufëzimin? — e pyeta.

— E bëmë.

— Si u prit?

— Pyet nënën tënde.

— Si?

— Po ja, e mira s' duket tani. Në stane kanë prurë edhe të rinj shtatëmbëdhjetë-njëzetvjeçarë.

— Pse, ti s'ke qenë shtatëmbëdhjetë vjeç kur shkove?

— Aq kam qenë, po sivjet prunë shumë të rinj.

— Po me Seferin, Faten, Boron, si bëtë?

— Janë pleq e s'u vjen mirë. Seferi thotë: iku dhia, erdhi dhria, domethënë kohën që merrej me bagëtinë, do të merret me pemët e kop-shtit, se ujët që erdhi në fshat tërboi dhenë. Kurse Borua, mesele më vete: hem jam dakord, hem s'jam. Fliste në mbledhje e sytë i përloreshin. Tani ka vajtur në një tufë ku janë edhe bagëtitë e tij. Me shtetin jam në rregull: «dorëzova bagëtitë, po edhe me veten jam i lehtësuar, plaçkën time e shikoj çdo ditë», thotë.

Rahimi më shpjegoi edhe pak për ato që diskutoheshin në fshat pas tufëzimit dhe u nis në stan. Unë u shtriva në shtrat pa menduar për gjë. Për dy ditë në trurin tim qenë derdhur gjithë informacionet gojore të fshatit: dasmat, lindjet, ndonjë vdekje, vajza e Demos që do të vazhdonte studimet në Bordo; ishin grindur në bostane Zylfua me Shyton, uji, tufëzimi. Kam kohë të mësoj ende hollësisë. Ndërkaq solla ndër mend Rahimin, mikun tim...

Kam qenë i vogël atëherë. Në shkollë s'kisha hyrë ende, prandaj nuk lija vend pa shëtitur. Kudo shkoja me manaren time, që i thërrisja Cume. Atë e rritnim me copa buke. Shpesh copat e bukës më thaheshin në xhep, ndaj i njomja me ujë dhe ia shkërmoqja me gojë. Cumja vinte e

mbushur nga trupi dhe mua më dukej çudi që rritej aq shpejt, si kungulli, ndërsa unë isha i hollë, si spango.

Rahimi nuk kishte shkuar ende ushtar. Kishte mbaruar shtatëvjeçaren dhe punonte në bujqësi. Unë e doja shumë atë dhe kjo ngaqë nuk kisha vëlla të rritur dhe se shkonim mirë si familje. Ai që mbrojtësi im, kur unë bashkë me Cumen vizitonim ndonjë bostan.

Menjëherë, sa u kthye nga ushtria, Rahimi u fejuar. Ai kishte ndryshuar shumë. Fytyra e tij e butë, e rrumbullakët, tashmë dukej e hequr: pushi i bardhë që zëvendësuar nga qimet e zeza e të ashpra.

E fejuara quhej Milka. Kur takoheshin të dy, skuqeshin...

Atë ditë ishte gjashtë mars dhe në fshat u ndezën dritat. Të gjithë gëzoheshin. Një grup fshatarësh kishin zbritur poshtë fshatit, mbi një breg, dhe shihnin fshatin me drita. Ndoshta fshatarë që shihnin të përmalluar poshtë kishte edhe mbi fshat. E megjithatë nga çdo kënd që ta kundroje fshatin atë mbrëmje, dukej i bukur.

Bleva bukë në dyqan dhe u nisa për në shtëpi. Rrugët ndriçonin dhe, ngaqë shihja lart, u rrëzova nja dy herë. Te bregu i sipërm arrita Milkën. Ajo ecte ngadalë, kryeulur dhe drita i ndriçonte hundën e vogël dhe një pjesë të ballit. Më shkrepri në mendje se ajo dikë priste, prandaj i kalova përpara dhe u fsheha rrëzë gardhit të Rahimit. Aty u ula mbi një gur. Pas pak erdhi Rahimi. Ata diç folën. Rahimi zgjati duart drejt fytyrës së saj. Shikoja pa marrë frymë dhe zemra më rrihte me hov. Ata të dy, me fytyra të afëruara, shikonin atë si polen të verdhë që lëshonte llamba elektrike. Gëzojnë për dritat, tha-

shë me vete. Lehu një qen. U sula me vrap. Pas meje vinin hapat e nxituar të Milkës.

Dhoma sikur u errësua. Fshiva sytë. Po dremitja. Dielli që futur midis reve të dendura. Megjithëqë po perëndonte, bënte vapë.

2

Qeni lehu fort dhe unë për një çast shtanga. Jo larg ngriti krifën e zezë një qen leshtor e trupmadh. Vështrova përreth dhe nuk po gjeja asnjë gur për ta qëlluar. Do qëndroj në vend, mendova. Po ja më hëngri, pastaj ha tetanozin në bark!

Poshtë ishte një gropë e madhe, hapur qysh nga lufta. Në sipërfaqe të gropës kishte bar të njomë. Aty po kulloste qetë-qetë një kalë i bardhë. Nuk u mendova gjatë, po zbrita në gropë, nëpërmjet një rrugice, dhe iu hodha sipër kalit pa samar. Kali turfulloi dhe ngriti kryet lart. Mbase u çudit nga mysafiri që mbante mbi vete. Pastaj, kur pa qenin duke angullirë, nuhati diçka dhe uli kryet pa e prishur terezinë.

Po afronte mbrëmja. Dëgjoheshin zilet e dhive që, me sa ma merrte mendja, kullotnin në faqen e përtejme të malit. Po tani, ç'të bëj? Është edhe turp të më gjejë njeri hipur mbi kalë se trembem nga qeni... Po mendoja i përkulur mbi jelet e kalit, kur dëgjova një zë që e përsëritën malet :

— Manoz!

Ngrita kryet lart, po s'dallova asgjë. Nga lindja malet përkarshi kishin dritë dhe nën dritë ishin ulur hijet e maleve të perëndimit. Qeni shfryu tërë mllef duke nxjerrë dhëmbët dhe u largua i zemëruar. Zbrita nga kali dhe e fërkova

në ballë. Dola sipër gropës ende me një ndjenjë frike. U afrova të kasollja pak më tej, ndërtuar rrishtas, që mbante përsipër gjethe, plastmasë dhe disa rroba. Toka rreth saj që disi e ngritur dhe e mbuluar me bar e rrallë me sfaka dhe kasollja më ngjau sikur të kishte hipur mbi vithet e një kali të shëndoshë.

Nisi të frynte erë dhe unë nuhatja me kënaqësi aromë pylli. Kumbimi i zileve po afrohej. Në rrëzë të malit u shfaqën dhitë e para, të cilat u sulën me të shpejtë drejt disa gurëve të bardhë, shpërndarë aty-këtu nëpër luadh. Ato lëpinin kripën duke shtyrë njëra-tjetrën. Tutje pashë dy barinj të dhe prapa tyre vinte qeni i zi, leshtor. Njoha Rahimin. Tjetri ishte nja tetëmbëdhjetë vjeç, me flokët e zinj të lakuar që ia mbanin fytyrën si në kornizë. Ai ishte Brahoja.

— Do na ngasësh pak dhitë, se nuk na ka ardhur lloja, — më tha Rahimi, — merr edhe radion dhe hape.

Mora radion «Adriatik» dhe, sa lëvizta çelësin, në luadh vërshuan tingujt. Po bëheshin katër vjet që s'kisha shkuar në stane dhe përfytyrimi im për to ishte vetëm disa kasolle si të zbardhura, ku vazhdimisht dilte tym. Edhe këtu ka ndryshuar diçka, fola me vete. Radioja është ngjitur kasolle më kasolle me atë gëzim që ngjitet vite më parë nëpër fshatra... Pastaj mendova për Rahimin. Më vinte çudi si fliste ashtu. Ja edhe Brahoja, një vit më i vogël nga unë, më dukej i burrëruar dhe në fytyrë i lexoja sigurinë.

Dhitë, si i molën, u shpërndanë nëpër luadh. Radioja jepte lajmet.

Ne hëngrëm bukë dhe u futëm në terrin e kasolles. Rahimi seç lëvizi dhe çdo gjë brenda u ndriçua nga llamba me bateri. Kasollja ishte e pastër sikur të kishte vënë dorë një nikoqire e

mirë. Në kulm u dukën dy fenerë të nxirë vende-vende. Majtas, në faqen anësore të kasolles, ishte rafti me disa libra, letra të bardha dhe një laps. Djathtas ndodhej një tjetër raft, ku qenë sistemuar rrobat e fjetjes. Poshtë tij ishte një valixhe e vogël prej druri.

Në majë të malit nxori syrin hëna dhe drejt kasolles po vinte Iloja. Ai u përshëndet me shokët dhe mua më përqafoi. Në fytyrë kishte një purpur të lehtë gëzimi.

— Na vjen bashkë me hënën, — tha Rahimi.

— E po duhemi, ndaj rrimë bashkë. Hënë ka bërë edhe natën, që u martova, — tha Iloja dhe u ul afër derës së kasolles. Drita e hënës nxirrte në pah trupin e tij të mbledhur e të paktë, shapkën pa strehë, si këpurdhë, dhe fytyrën paksa të rruddhur.

— E more samarin? — pyeti Brahoja.

— Hë, e mora, po gjeta belanë...

Ne e shikuam në sy dhe ai vazhdoi:

— Marr samarin dhe zbres poshtë, tek Ura e Madhe. Ulem në shesh, bëj një duhan dhe shikoj samarin që ma kishin bërë për merak. Mbarova duhanin e dola në mes të xhadesë. Tëhu vinte një makinë. Ngrita dorën lart, por ajo nuk ndaloi. Kaluan edhe makina të tjera, por edhe ato s'më morën. Mbase s'i saidiste samari. U telekosa, më mbeti dora lart. Pastaj vjen një taksisi që frenoi mu përpara këmbëve të mia. «Të më vic për darkë», më thirri një zë. Njoha kolegun tonë. Vadiun. Ai e ka stanin te Gropë e së Bërës. Gëzonte i shkuluri Vadi, kishte marrë televizor «Butrinti»! «Një vit nuk i mora lekët e pensionit, i mbledha dhe e bleva», më tha dhe më hodhi duart në qafë. Më uli kokën poshtë dhe më vendosi shishen te buza. «Mos më uro, të vic në shtëpi, merr dhe njerëzinë e dilni», tha prapë

ai. Mirë, more, mirë, po nëm pak këtë kutinë se mbeti televizori tjetër këtu, i them dhe i tregoj samarin. Qeshi dhe ma dha. Qëndrova një gjysmë ore, derisa erdhi «fizarmonika». Kutinë e futa brenda me një djalë sa Brahoja. Ai e mësoi që brenda në kuti ishte samari, qeshi një copë herë dhe pastaj e qepi gojën. U rehatova në karriqe dhe vura dorën sipër kutisë. Njerëzit që kisha afër, më uronin dhe mbaheshin fort që të mos e preknin. Vjen fatorinoja. «Ç'markë e ke?» më thotë. U zura ngushtë, po më vinte edhe për të qeshur. Nga tonat është, i them. «Ja, lexoje», thotë ai djali, sa Brahoja, që më ndihmoi dhe buzëqeshi pakëz... Zbrita nga «fizarmonika» dhe e prura samarin në shtëpi.

— Do vij në njerëz të të urojnë, — tha duke qeshur Brahoja.

— Le të urdhërojnë. Do ta marr dhe unë televizorin se gëzojnë në shtëpi.

Dolëm jashtë. Brahoja shtroi rrobat dhe u fut përsëri në kasolle. Nisën të lehnin qentë. Në horizont u rrëzua një yll. Iloja mbylli sytë. Qysh sa u futa në kasolle e deri në këtë çast që po bisedoja me Rahimin, më shqetësonte diçka: aty poshtë raftit të rrobave ishte një valixhe e vogël prej druri. Përse e donin atë valixhe? Kujt i hyn-te në punë? Atje që përkulur tashmë Brahoja.

U ngrita mbi bërryla dhe shikova më mirë drejt hyrjes së kasolles.

— Ç'shikon? — pyeti Rahimi.

— Brahon dhe...

— Ti nuk e di, por ai është kandidat partie...

Rahimi vazhdonte të tregonte për Brahon, por unë gati nuk e dëgjoja më. U madhova i tëri, u përtëriva. Një ndjenjë e ngrohtë më shpërtheu në trup. Brahoja tetëmbëdhjetëvjeçar kandidat partie...